ISSN 2319 - 359X

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY HALF-YEARLY RESEARCH JOURNAL

IDEAL

Volume - V
Issue - II
March - August - 2017

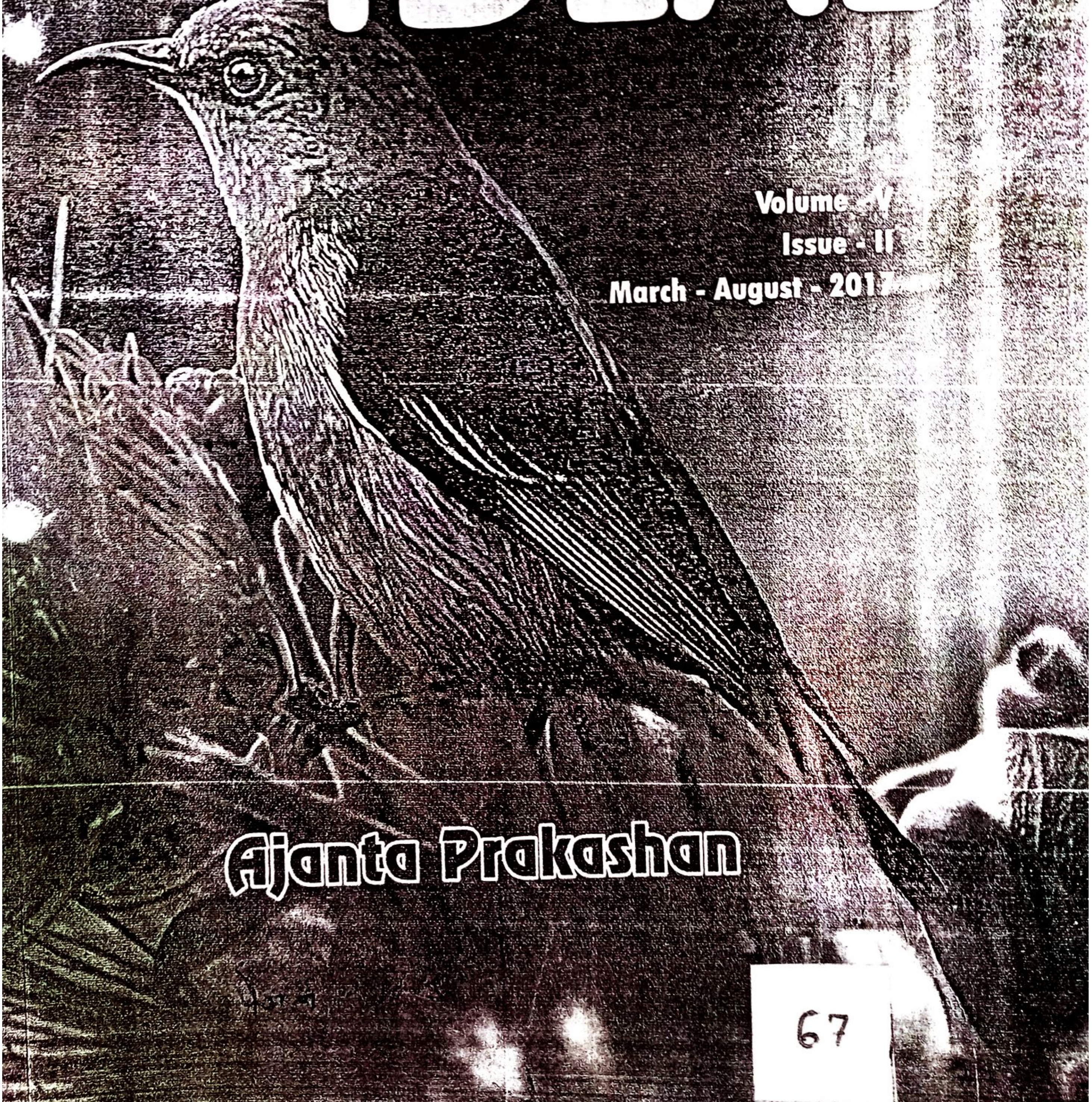

Ajanta Prakashan

67

ISSN 2319 - 359X

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

IDEAL

VOLUME - V ISSUE -II MARCH-AUGUST - 2017 AURANGABAD

IMPACT FACTOR
2016 4.08
Impact Factor (www.sjifactor.com)

✦ EDITOR ✦

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

✦ PUBLISHED BY ✦

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

68

CONTENTS

Sr. No.	Name & Author	Pages
12	Compensation Vis - A - Vis Judicial Activism **Mr. Satish Anandrao Munde**	54-59
13	Core Banking Solution Requirements for Cooperative Banks: Functional and Technical **Gajanan S. Rathod** **Dr. P. H. Karmadkar**	60-66
14	Role of Small and Medium Scale Industries in Employment Generation in Aurangabad District **Virendra R. Surase** **Dr. S. S. Muley**	67-71
15	Poisoning National Consciousness through Religious Intolerance: A Study of Chaman Nahal's *Azadi* **Dr. Jukkalkar Syed Imtiaz**	72-77
16	Gender Equality : in Context with Culture, Religion and Literature (A historical View) **Satish Kumar Singh**	78-83
17	Anxiety **Dr. B. H. Maske** **Deepak Pandey**	84-88
18	Lok Adalat – Need of the Hour **Prof. Ratna Chandak**	89-94
१	मानवाधिकार आणि आदिवासी स्त्री (संदर्भ आजचा) **प्रा. डॉ. सुनंदा रेवसे**	१-३
२	गुरू-शिष्य परंपरेचे पाईक : सावळाराम नाईक व श्रीमंत प्रतापशेठ **डॉ. सुनिल सी. अमृतकर** **प्रा. मनिष रघुनाथ करंजे**	४-५
३	संत जनाबाईचे जात्यावरचे गाणे **गीता किसन इंगळे** **डॉ. सर्जेराव जिगे**	६-९

1 मानवाधिकार आणि आदिवासी स्त्री (संदर्भ आजचा)

प्रा. डॉ. सुनंदा रेवसे
श्रीपुंडलिक महाराज म. वि., नांदुरा रेल्वे.

आदिवासींचे जीवन हे निसर्गनिष्ठ आहे. त्याला निसर्गाशी जन्मतःच जुळवून घेता येते. त्यामुळे तो विकृतीपेक्षा प्रकृतीच्या जवळ आहे. परंतु जेव्हापासून जंगल कायदा आला आणि जंगलातील लाकडे, मध, डिंक, मोहाची फुलं, तेंदूची पानं तोडण्यावर बंदी आली तेव्हापासून त्याची जीवनशैली खंडीत झाली. शिकार करण्यावर बंदी आल्यामुळे त्यांच्या वाख्यांना पारावार उरला नाही. डोंगर, दऱ्या, घनदाट अरण्यात राहणाऱ्या आदिवासींच्या जगण्याची आज साधनेच हिरावल्या गेली. त्यामुळे एकेकाळचा हा जंगलचा राजा हवालदील झाला आहे. त्याच्याबद्दल -

"जंगलचा राजा । म्हणू नये कोणी
टाळूचेच लोणी । खाती सारे" असे म्हटल्यास अतिशयोक्ती ठरू नये.

एकीकडे भीषण दारिद्र्य तर दुसरीकडे त्याच्या रक्तावर जगणारे शोषक ! ज्यांच्या घरी संस्कृती पाणी भरत होती तेच आज कंद, फुटाणे, कंदमुळे खावून जगावेत त्यांच्या हक्कांवर झेल घेवून तेच झपाटले जावेत. ही जीव घेणी विषमता थांबणे आत्यंतिक गरजेचे आहे. कारण मानवी समाज जीवनाच्या प्रत्येक क्षेत्रात आदिवासी आज मितीस सुध्दा उपेक्षित आहे. कायदा करणारे, राबविणारे, अंमलबजावणी करणारे, मूल्यांकन करणारे व श्रेणी ठरविणारेही तेच असतात. आदिवासींचा विकास करण्यासाठी नेमकी कोणती गरज आहे ? काय अत्यावश्यक आहे ? नेमकी निकड काय ? ह्याचा विचार करणाऱ्या समीतीमध्ये एकही आदिवासी नसतो. असलाच तर तो अपवाद समजावा. कुलरच्या हवेत, ए. सी. मधून फिरणारे सत्ताधीश आदिवासींसाठी योजना करतात. शासन निर्णय घेतो. परंतु त्यांची भूक व त्यांचे दुःख, त्यांचा अंतस्थ टाहो, त्यांचा आक्रोश शासनाला ऐकू येत नाही हे आजचे समाजवास्तव आहे. म्हणून म्हणावेसे वाटते-

"माणसे म्हणवता स्वतःला, बर्ताव नीच राक्षसावानी
गुलाम राहिला वनवासी, देशात स्वतंत्र ना कुणी"

स्वांतत्र्य मिळून आज ६-७ दशकं उलटली. पण तरीही आदिवासी स्त्रीची दशा नाही पालटली. त्यांचा देह उघडा-वाघडा, माथा बोडकाच राहिला. हे सामाजिक भीषण वास्तव आजही बदललं नाही. आदिवासी महिला दयनीय स्थितीत आहे. तिचे जीवनच कष्टमय मालिका ओवते. या संदर्भात क्षेत्रीय संशोधन करताना माधुरी साकुळकर छत्तीसगडमधील आदिवासी स्त्रीच्या संदर्भात सांगतात - मोठ्यांकडून पिळवणूक, फसवणूक, प्रचंड गरीबी, अज्ञान, अंधश्रध्दा, बेरोजगारी यामुळे छत्तीसगढी आदिवासी स्त्रिया बळी पडतात. १२ ते १८ वयोगटातील मुली गरीबीमुळे, चांगलं जगण्याच्या आशेने, शहरी जीवनाच्या आकर्षणाने दिल्ली, गोवा किंवा मुंबई अशा शहरांत मोठ-मोठ्या बंगल्यांवर घरकामासाठी आलेल्या जवळपास एक लाख मुली आहेत. रोजगार व्यवसायासाठी अन्य ठिकाणी स्थलांतर करणे हा काही गुन्हा नाही. पण या मुलींच्या वाट्याला फारच वेदनादायक जीवन येते. मानवी हक्क आणि मानवी मूल्य त्यांच्या जगात जणू अस्तीत्वातच नाहीत.

दरवर्षी प्रत्येक तालुक्यातून जवळपास पाच हजार मुली दिल्ली, मुंबई, गोव्याला जातात. इथेच खरी त्यांच्या शोषणाला सुरुवात होते. आदिवासी मुलींना कपडे, सौंदर्य प्रसाधने आणि मनोजरंजनाच्या साधनांचे आमीष दाखवून शहरात नेणाऱ्या दलालांचा धंदा तेजीत चालतो. जॉब, प्लेसमेंट या गोंडस नावाखाली जवळजवळ पाचशे एजन्सीज दिल्लीत आहेत. प्रत्येक एजंसीचे अंदाजे १५० ते २०० एजंट्स आहेत. जे मुलींना फसवून दिल्लीला आणतात. ऑफिसमधून ह्या मुली सर्व प्रकारच्या कामासाठी अगदी मसाज पार्लरच्या नावाखाली वेश्या

व्यवसायासाठी, कुणाला भेट द्यायला, परदेशात घरकामासाठी, मुलं सांभाळायला या एजंसीकडून पुरवल्या जातात. मुक्त लैंगिक [illegible] गुप्तरोगाच्या भीतीने श्रीमंतांना रोग होवू नये म्हणून 'व्हर्जीन' मुलगी हवी असते. त्यासाठी ते कितीही पैसा द्यायला तयार होतात. [illegible] खर्च करुन 'व्हर्जीन' मुली मिळवणं हाच त्यांच्या आनंदाचा मार्ग असतो. आणि इथे कोवळ्या-कोवळ्या कळ्या कुस्करल्या [illegible] म्हणजे १८ वर्षापेक्षा लहान मुलांना कामावर ठेवणे कायद्याने गुन्हा आहे. Conservation of child right चे ते [illegible] आपल्याकडे मुलींची वाहतूक करणे, त्यांना वेश्यामार्गाला लावणे याला प्रतिबंध करण्यासाठी दोन कायदे आहेत. सीता आणि [illegible] Supperession of immoral trafficing act prevention of immoral act या कायद्याअंतर्गत एजंटाला शि[illegible] नाही. कारण ते घरकामासाठी मुलींना नेतात. त्यामुळे एजंटांविरुध्द गुन्हा दाखल करण्याचा प्रश्न उरत नाही.

मात्र याचा परिणाम असा होतो की, मालकीण ऑफिसला गेली की मालक घरी येतो. बेडरुममध्ये जेवण आणायला [illegible] बेडरुममध्ये तो नागडा होवून बसलेला असतो. अशावेळी नोकरी सोडणे हाच पर्याय या मुलींजवळ असतो. दिल्ली, गोवा, मुंबई[illegible] या मुलींसोबत त्यांच्या समाजाचा मुलगा लग्नही करायला सहसा तयार नसतो. इतकी हायफाय मुलगी आपल्याला सांभाळता [illegible] असे वरपक्ष म्हणतो. नतीजा असा होतो की, ह्या मुली आयुष्यभर अविवाहित राहतात. आई-वडीलांच्या संसारासाठी खस्ता खा[illegible] आतापर्यंत ती ३-४ हजार रुपये तरी आपल्या बापाला देत आली. बाप खुश असतो. कारण इतके पैसे त्याने क्वचीतच पाहि[illegible]. ते पैसे त्याला दारुची नशा करायला पुरेसे असतात.

या मुलींच्या स्थलांतरासाठी पुढील परिस्थिती कारणीभूत ठरते.

१) प्रचंड गरीबी, दारिद्र्यरेषेखालचे जीवन

२) भूकंप, कोरडा दुष्काळ, नैसर्गीक आपत्तीने आलेली आगतिकता.

३) गावात रोजीरोटीचे साधन नसणे.

४) चांगले भविष्य जगण्याचा सोस असणे.

कोणत्या घरातील मुली शहरात पाठवू शकतो याची गावात फिरणारे फेरीवाले, सरपंचाचे चमचे यांना बरोबर मा[illegible]. कुणाच्या घरी खायला नाही. कुणाच्या घरी मुलींची संख्या जास्त आहे. यांच्यामार्फत एजंटाकडे माहिती जाते. एजंट सावकार [illegible] येतो आणि अशाप्रकारे पुढचा पिळवणूकीचा प्रवास सुरु होतो.

शहरात गेलेल्या मुलींना त्यांच्याघरचे नियमीत फोन करतात. त्यामुली मनीऑर्डर करतात. नाताळाला किंवा वर्षातू[illegible] वर्षातून एकदा घरी येतात. पण काही मुलींचा ठावठिकाणा लागत नाही. अशा मिसींग मुलींची संख्या खूप आहे. राष्ट्रीय मानव[illegible] सर्व्हेनुसार अशा ६०,००० मुली मिसींग आहेत. सरगुजा जिल्ह्यातील सीतापूर तालुक्यातील राजौटी गावातल्या कुदुरापानी या [illegible] गुड्डी आणि मुंडरी या दोन मुली पंधरा वर्षापासून बेपत्ता आहेत. जरापुर तालुक्यातील १०-११ वर्षाच्या मुलीचा काहीही पत्ता [illegible] आईवडील मात्र मुलगी कमाई करायला गेली आहे या आशेवरच बसले आहेत.

वरवर पाहता आपणास आदिवासी स्त्रिया अत्यंत सुंदर दिसतात. त्यांच्या जीवनावर आम्ही रेखाटने करतो. त्यांची चित्रे [illegible] मात्र सत्य तर हे आहे की,

"ती उपाशी आहेत
पण माणसांचे मांस खात नाहीत
नग्न आहेत
मात्र दुसऱ्यांचे वस्त्रहरण करीत नाहीत
तहानलेले आहेत

पण इतरांचे रक्त पीत नाहीत

त्यांच्या डोक्यांवर छत नाही

तरीही ते दुसऱ्यांसाठी छत बांधतात.

...र्ष

...भारतामध्ये कायद्यापुढे सर्व समान आहेत. परंतु पुरुष प्रधान संस्कृतीला अधिक उच्चतम मानण्यात येवून स्त्रियांच्या हक्कांने इथे ... चालू आहे. त्यामुळे समाजातील हिंस्र प्राण्यांपासून दुर्बल व्यक्तींच्या संरक्षणाची नितांत गरज आहे. जोपर्यंत सामाजिकदृष्ट्या स्त्री ... आहे ही धारणा संपुष्टात येत नाही तोपर्यंत सामाजिक समता स्थापीत झाली असे खऱ्याअर्थाने म्हणता येणार नाही. स्त्रीचा ...कडून व्यक्तीकरणाकडे निकोप प्रवास ज्यादिवशी होईल त्यादिवशी डॉ. बाबासाहेबांचे एकूणच भारतीय स्त्रीच्या उत्थनाचे स्वप्न पूर्ण ...दिवशी गाणं गाईल जाईल,

हे माणसा,

इथे मी तुझे गीत गावे

असे गीत गावे

की, तुझे हित व्हावे

एकाने रडावे आणि अनेकांनी हसावे

असे आता कधी न व्हावे.

...सूची

१) आदिवासी प्रश्न - गोविंद गारे, आदिम प्रकाशन, पुणे.

२) आदिवासी साहित्य - डॉ. विनायक तुमराम, विजय प्रकाशन, नागपूर.

३) आदिवासी मराठी साहित्य - स्वरुप आणि समस्या - संपादक प्रमोद मुनघाटे, प्रतिमा प्रकाशन, नागपूर.

४) आनंदोत्सव - आदिवासी विशेषांक, १ नोव्हें. २००८.

५) स्वांतत्र्य कुणाच्या दारी - शंकरराव खरात, प्रतिमा प्रकाशन, नागपूर.

६) उत्थान गुंफा - यशवंत मनोहर.